

SÄHKÖISEN OPPIMISALUSTAN KÄYTTÖ

vapaan sivistystyön oppilaitoksen opetuksessa

Kaija Luoto

Kehittämishankeraportti
Kesäkuu 2010

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) LUOTO, Kaija	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	Päivämäärä 02.06.2010
	Sivumäärä 32	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkkojulkaisulupa myönnetty (X)
Title SÄHKÖISEN OPPIMISALUSTAN KÄYTTÖ VAPAAN SIVISTYSTYÖN OPPILAITOKSEN OPETUKSESSA		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajankoulutus		
Työn ohjaaja(t) KUUKASJÄRVI, Markku		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Yhteiskunta ja työelämä ovat luoneet uusia haasteita koulutukselle. Työelämässä ja yhteiskunnassa tietoteknologia on lisääntynyt ja laajentunut nopeasti, mikä muuttaa koulutuksen vaatimuksia. Entiset luokkaopetusmallit ovat riittämättömät ja tarvitsevat rinnalleen tietoverkkoja hyödyntäviä moderneja oppimisympäristöjä. Nämä tavoitteet määritellään sekä valtakunnallisissa hallituksen linjauksissa että kansainvälisesti Euroopan Unionin toimintastrategioissa.</p> <p>Käytännössä tämä tarkoittaa toimivien verkko-opetusmallien kehittämistä, jolla taataan opiskelijoille tasa-arvoiset opiskelumahdollisuudet. Monet opiskelevat työn ohessa ja pitkien etäisyyksien päässä, jolloin verkko-oppimisympäristö tarjoaa helpon tavan opetuksen järjestäjän, opiskelijoiden ja työelämän toimijoiden väliseen yhteistyöhön riippumatta koulutuksen järjestäjän paikkakunnasta.</p> <p>Virtuaaliset oppimisympäristöt antavat suuret mahdollisuudet ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjien väliseen yhteistyöhön. Tieto- ja viestintätekniikan oikealla ja laajamittaisella hyödyntämisellä saadaan tasa-arvoiset palvelut kaikille opiskelijoille hakeutumisvaiheesta tutkinnon suorittamiseen. Olen tehnyt kehittämishankkeessani sähköisen oppimisympäristön käyttöön vapaan sivistystyön oppilaitoksessa liittyvän kyselyn ja esittänyt kyselyn tulokset.</p>		
Avainsanat (asiasanat) oppiminen, vapaa sivistystyö, sähköinen oppimisalusta, verkko-oppimisympäristö		
Muut tiedot		

Author(s) LAST, First	Type of publication Development project report	Date 02062010
LUOTO, Kaija	Pages 32	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title e-LEARNING PLATFORM FOR THE USE OF FREE ADULT EDUCATION COLLEGE		
Degree Programme Vocational Teacher Education		
Tutor(s) KUUKASJÄRVI, Markku		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>Society and the workplaces have created new challenges for training. Employment and society, information technology has grown and expanded rapidly, thus changing the training requirements. Past models of classroom instruction is inadequate and in need of computer networks joined by exploiting modern learning environments. These objects are defined, and in the national government and international agendas of the European Union's action strategies.</p> <p>In practice this means e-learning models of development, which guarantees students with equal learning opportunities. Many students work alongside and over long distances, when the e-learning provides an easy way of teaching the organizer, students and professional actors, irrespective of co-operation between the education provider base.</p> <p>Virtual Learning Environments provide great opportunities for additional vocational training cooperation between the organizers. ICT on the right and widespread recovery will equal services to all student at the applying degree. I've done e-learning development project for free adult education college of the survey and presented results of the survey.</p>		
Keywords learning, free adult education, e-learning platform, network environment		
Miscellaneous		

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto	5
2 Kehittämishankkeen lähtökohta	7
3 Keskeiset käsitteet ja tavoitteet.....	7
3.1 Käsitteiden määrittelyä	8
3.1.1 Oppiminen ja oppimisprosessi	8
3.1.2 Oppimisympäristö ja verkko-oppimisympäristö	9
3.1.3 Itseohjautuvuus ja erilaiset ihmis-, tiedon-.....	10
ja oppimiskäsitykset, opiskelumotivaatio	10
3.1.4 Oppimistulokset, palaute ja arviointi.....	11
3.2 Tavoitteet	11
4 Kehittämishankkeen tutkimusosa ja luotettavuus.....	12
4.1 Yleistä	12
4.2 Kyselytutkimuksen suorittamisen tarkastelua.....	12
4.3 Tutkimuksen luotettavuus ja pysyvyys.....	14
5 Kysymysten antamat tulokset.....	14
5.2 Kysymys 4: verkko-oppimisympäristön mahdollisuuksia	15
5.3 Kysymys 5: verkko-oppimisympäristön mahdollisuuksia	16
5.4 Kysymykset 6 – 8: Oppimateriaaleihin ja opetussuunnitelmiin pääsyyn laajuus ja vastaajien halukkuus opiskella verkossa.....	18
5.5 Kysymykset 9 – 11: Verkkokursseina suoritettavia kursseja ja verkkokurssien vaikutus monisteiden määrään.....	19
5.6 Kysymys 12:Verkkokursseina suoritettavia kursseja ja verkkokurssien vaikutus monisteiden määrään.....	20
5.7 Kysymykset 13 ja 14: työssäoppimisen ohjaajien ja näyttötutkintojen arvioijien kouluttaminen verkossa	21
5.8 Opettajille esitetyt avoimet kysymykset	22
6 Yhteenveto.....	24
7 Lopuksi.....	25
LÄHTEET	26
LIITTEET	30

1 JOHDANTO

Olen työskennellyt viimeiset kymmenen vuotta vapaan sivistystyön oppilaitoksessa kasvatusaineiden opettajana. Lisäksi toimeeni on kuulunut vastata koulunkäyntiavustajien valmistavasta koulutuksesta. Opistossa koulutetaan lapsi- ja perhetyön työntekijöitä (perustutkinto/nuoriso- ja aikuisaste), koulunkäyntiavustajia, perhepäivähoitajia, lasten erityisohjaajia, kotityöpalvelun ja vanhustyön ammattilaisia niin sanotuilla pitkillä linjoilla. Opistossa toimii myös kehitysvammaisille tarkoitettu Omin siivin kohti aikuisuutta -linja. Lisäksi opisto tarjoaa peruskoulun lisäopetusta ”kymppiluokan” muodossa ja koko peruskoulun oppimäärän suorittamismahdollisuutta niille, joilta puuttuu peruskoulun päättötodistus. Myös lyhytkurssitoiminta on vilkasta.

Tässä työssä en tule puuttumaan lyhytkurssitoimintaan, vaan pitkien ammatillisten linjojen opetuksen kehittämiseen. Niin perustutkintojen kuin ammatti- ja erityisammattitutkintojen osalta opetus ja opiskelu ovat muuttuneet pääasiassa monimuoto-opiskeluksi. Vain nuorten lapsi- ja perhetyön perustutkinto on lähiovetusta, jonka kuitenkin katkaisevat työssäoppimisjaksot ja nuorten ammattiosaamisen näytöt. Opiskelijamäärän vaihtelu on ollut viime vuosina 130 – 150. Vakinaisia opettajia on kaksitoista, ja näistä yhdeksällä on myös näyttötutkintomestarikoulutus. Lisäksi on kaksi tuntiopettajaa, joilla on runsaasti opetusta opistossa. Muita tuntiopettajia pitkillä linjoilla on käytetty tarpeen mukaan. Lyhytkursseilla opiston omat opettajat ovat harvemmin opettajina.

Monet opettajan työhön liittyvät muutokset ovat saaneet minut ja muutaman työtoverin miettimään, miten kehittää opiston monimuoto-opetusta, koska työntekijäresursseja on niukasti suhteessa työn määrään ja käytettävissä olevaan aikaresurssiin. Opiskelijat ovat ympäri Suomea. Etenkin etäjaksoilla ohjauksen ja palautteen saanti on opiskelijalla lähinnä puhelimen tai sähköpostin varassa. Usein opiskelija tulee vain muutamaksi tunniksi satojen kilometrien päästä saadakseen omat suunnitelmansa tehdyksi tai kuunnellakseen luennon. Henkilökohtaistaminen on tullut osaksi ammatillisia opintoja, ja se edellyttää useita yhteydenottoja ja yhteistyötä eri tahojen välillä. Yhteydenottojen ja neuvottelujen järjestämisessä voisi olla muitakin tapoja kuin puhelin ja kirjeposti, koska opiskelija on usein myös töissä. Myös opiskelijoiden välinen viestintä tapahtuu siltä pohjalta, että he vaihtavat keskenään sähkö-postiosoitteita ja puhelinnumeroita. Opiskeluun liittyvien tehtävien yms. asioiden saanti on kiinni siitä, että opettaja sattuu olemaan kiinteällä työpaikallaan, missä paperit ovat. Eri linjojen paperit ja asiat ovat yhden henkilön takana, mikä on helposti haavoittuva järjestely. Siksi opetuksen ja opiskelijan asioiden hoidon toteutustapoja on kehitettävä.

Oppilaitoksen käyttämiä oppimisympäristöjä ovat pääasiallisesti oppilaitoksen eri tilat ja tilaisuudet, työpaikat ja tutustumiskäynnit. Oppilaitoksessa toteutetaan monimuoto-opetusta, mutta välineet ja tavat ovat alkeellisia, eikä opiskelijalle löydy todellisia valinnan mahdollisuuksia. Oppilaitoksella ei ole minkäänlaista verkko-opiskelumahdollisuutta, vaikka monilla kursseilla sitä olisi mahdollista käyttää. Sähköisen oppimisolustan käyttöön ottaminen ja hyödyntäminen toisi todellisen vaihtoehdon opiskelijalle valita itselleen sopivimman ajan ja tavan opiskella sekä saada ohjausta. Sieltä löytyisivät opetussuunnitelmat ja tehtävät koko koulutuksen ajaksi ja samoin tietoa kehitteillä olevista suunnitelmista ja kursseista. Siellä voisi olla myös yleinen keskustelufoorumi joko koulutusaloittain tai kaikille avoimena. Sähköposti löytyisi kaikille, jolloin nopeasti tiedotettavat asiat menevät joustavasti kaikkien tietoon yhdellä kertaa samassa muodossa. Yhteydenpito olisi molemmin puolin

joustavampaa, koska ei tarvitsisi miettiä, missä muodossa lähetetään tehtävät, jotta opettaja saa ne auki, tai toisinpäin.

Oppilaitoksilla on lain määräämä velvoite tarjota erilaisia vaihtoehtoja opiskelijalle opintojen suorittamiseksi, ja laki sallii opiskelijan hankkivan opiskeluunsa liittyviä tietoja ja taitoja muistakin ”opinahjoista” kuin sieltä, missä opiskelija on kirjoilla. Eri opiskelumuotojen tarjoaminen on niukkaa vapaan sivistystyön oppilaitoksessa Opistossa ja pitkälti sidottua lähi- ja etäjaksoihin opettajien aikataulun mukaan. Se tarkoittaa, että voidaan ottaa vain vähän huomioon opiskelijan elämäntilannetta, tietoja, taitoja ja oppimistyyliä. Tämän tarjonnan lisäämiseksi sähköinen oppimisalusta verkkoympäristössä on yksi tapa ja lisä muuhun opetukseen.

Kun opettaja liikkuu kentällä ohjaustehtävissä tai opettaa jotain ryhmää, opiskelija joutuu tavoittelemaan opettajaa pitkään ja useasti. Hänen mahdollisesti jättämänsä soittopyyntö voi tavoittaa opettajan vasta muutaman päivän kuluttua, jolloin opiskelija joutuu pienen asian selville saamiseksi tekemään suuren työn tai odottamaan pitkään vastausta. Opettajien ajankäytöstäkin vievät ison osan erilaiset yhteydenotot opiskelijoihin, joilla kännykkänumerot ja meiliosoitteet vaihtuvat tiheään. Verkko-oppimisympäristön avulla opiskelija saisi heti asiansa perille ja mahdollisesti nopeammin apua pulmiinsa. Myös monet kahdenkeskiset neuvottelut voitaisiin opiskelijan ja opettajan välillä käydä joustavasti verkkoympäristössä. Alussa tietenkin työaikaresursseja menee järjestelmän opetteluun, mutta ajan kuluessa se vähentää rutiineihin menevää aikaa.

Miettiessäni kehittämishanketta opettajan pedagogisiin opintoihin liittyvänä asiana tulivat edellä mainitut asiat ensimmäisinä mieleeni. Heräsi kysymys, millä eri tavoilla monimuotokoulutusta voi järjestää nykyajan Suomessa. Tässä vaiheessa mieleen tulivat verkko-oppimisympäristöt, jotka mielestäni tarjoavat yhden tavan opetuksen järjestäjän, opiskelijoiden ja työelämän toimijoiden väliseen yhteistyöhön riippumatta koulutuksen järjestäjän paikkakunnasta. Opistomme sijaitsee maantieteellisesti harvaan asutulla alueella, eikä julkinen liikenne palvele esimerkiksi työn ohessa opiskelevia. Lisäksi tiedän paljon kentällä liikkuneena, että työelämäkin tarvitsee helppokäyttöisen vuorovaikutuskanavan sen ja koulutuksen järjestäjän välille. Tällöin molemmat osapuolet voivat keskustella muun muassa työssäoppimisasioista, työpaikkaohjaajien koulutuksesta ja uusien koulutusalojen tarpeista joustavasti ilman matkustelua, ja sovituista asioista jää dokumentti toisin kuin puhelinyhteydessä. Tieto- ja viestintätekniikka tarjoaa monipuoliset mahdollisuudet, kun käytössä on (kannettava) tietokone, kamera, kuulokkeet ja mikrofoni. Näitä ei vain oikein osata hyödyntää.

2 Kehittämishankkeen lähtökohta

Lähtökohtana koko kehittämishankkeelleni olivat monet keskustelut työtovereiden, työelämän yhteistyökumppaneiden ja muiden oppilaitosten opettajien kanssa. Päätin tehdä käytäntöön perustuvan kehittämishankkeen, jossa perustana on pitkä koulumaailman kokemus ja vahva visio eri tavoista opiskella ja toteuttaa opetusta. Tähän työhön ei liity kannanottoja taitojen opettamisesta, oppimisteorioista, ohjaustavoista tms.

Tämän kehittämishankkeen teoreettinen tausta on opiskelumahdollisuuksien lisääminen, elinikäisen oppimisen kynnyksen madaltaminen, opiskelijoiden kasvaminen itseohjautuvuudessa ja vastuun ottaminen omasta opiskelusta. Oma oppimiseen ja opettamiseen liittyvä teoriapohjani on hyvin konstrukttiivinen ja samalla humanismiin perustuva. Tämä teoriatausta näkyy lähinnä kysymyksissä, vaikka itse työ on hyvin käytännönläheinen ja tehty opiston tarpeita ajatellen. Se tarkoittaa, että selvitin, tarvitaanko sähköistä oppimisalustaa, ja jos tarvitaan, millaisia ajatuksia opiskelijoilla ja opettajilla on sen käytöstä.

Kehittämishankkeen taustalla ovat myös ajatukset vastata nykyisen tietoyhteiskunnan haasteeseen ja tulevaisuuden tavoitteisiin. Vanhasen II hallituksen ohjelmassa painopisteenä on muun muassa julkisen sektorin palvelurakenteiden asiakaslähtöinen uudistaminen tieto- ja viestintätekniikkaa laajamittaisesti hyödyntämällä ja toimintamalleja uudistamalla. (Hallitusohjelma, 2007)

Edellä mainittuun hallitusohjelmaan perustuu myös koulutuksen ja tutkimuksen suunnitelma vuosille 2007 – 2012. Suunnitelmassa sanotaan esimerkiksi, että tietoyhteiskunnan kehittyminen vaatii yhä monipuolisempaa osaamista, medialukutaitoa ja kriittistä suhtautumista median tuottamaan informaatioon. Tietoyhteiskuntastrategiassa todetaan, että huomiota tulisi kiinnittää myös tämän hetken tietoyhteiskunnan heikkouksiin ja uhkiin. Se tarkoittaa tietoyhteiskuntavalmiuksista huolehtimista. (Koulutus ja tutkimus vuosina 2007- 2012, 9, 11)

Euroopan Unionin (EU) strategian painopisteissä on selkeästi esillä muun muassa tietoteknologiayhteiskunnan kehitys Euroopassa ja sen tulevaisuuden tavoitteet. Komissio korostaa tavoitteissaan tietoteknisiä taitoja, uraa tieto- ja viestintätekniikka-alalla, mahdollisuuksien luomista tietoteknisten taitojen elinikäiseen oppimiseen ja ylläpitämiseen sekä verkko-oppimisen kehittämistä. EU:n tasolla ei ole kuitenkaan olemassa tieto- ja viestintätekniisiä taitoja koskevaa yleistä strategiaa. Siksi jäsenvaltiot toimivat kansallisesti eri tavoin pyrkiessään noudattamaan EU:n päälinjoja. (EU-portaali)

Lisäksi tietoyhteiskunta strategiassa todetaan, että tietoyhteiskunnassa tieto ja osaaminen ovat sivistyksen perusta ja keskeinen tuotantotekijä. Vapaan sivistystyön oppilaitoksena toimiva opistomme voisi näin olla kansalaisten oppimisen tasa-arvoisempaan asemaan saattaja ja laajentaa näin oppijoilla olevaa osaamista ja siten vahvistaa kansalaisten tasa-arvoa opiskelussa

3 KESKEISET KÄSITTEET JA TAVOITTEET

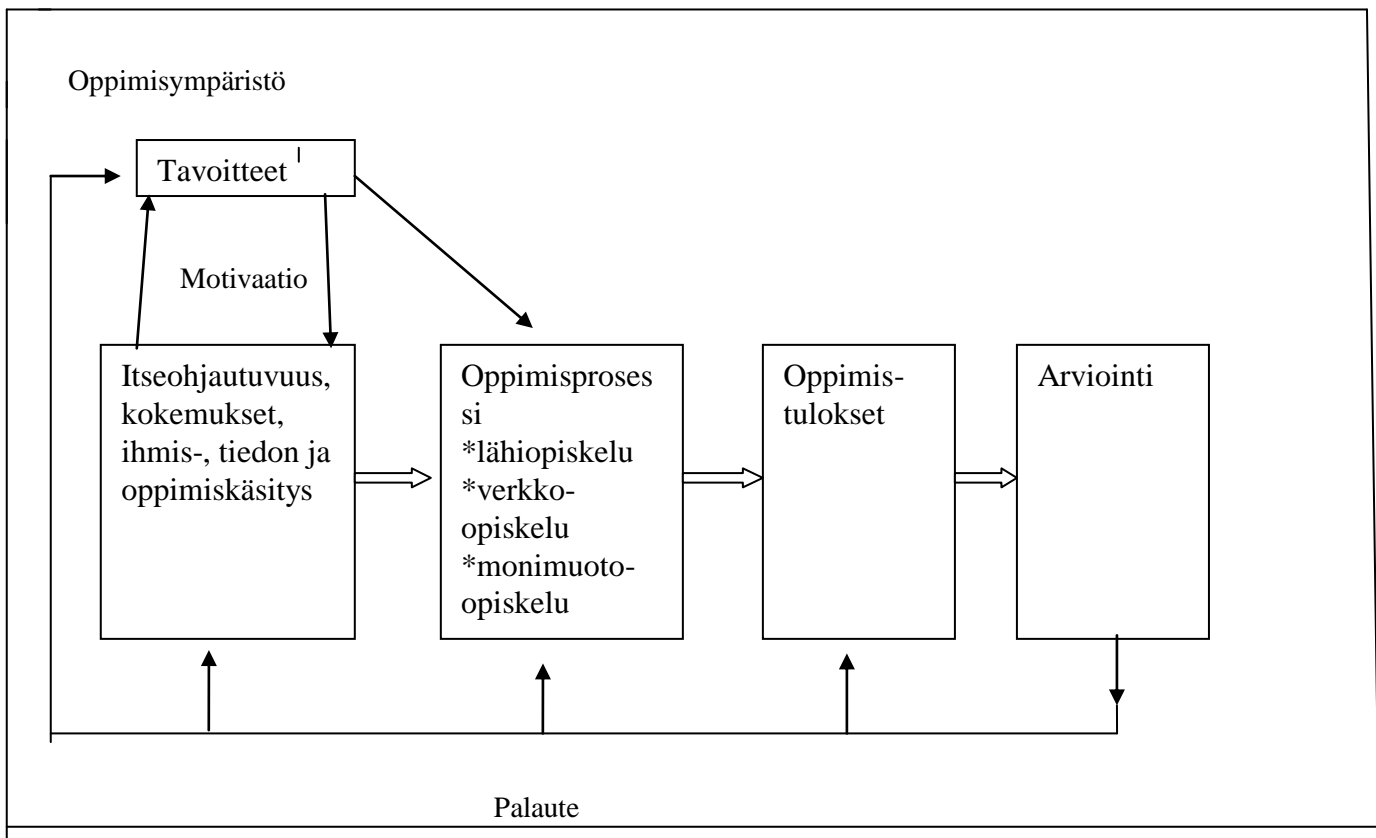
Työssäni käsitteiden määrittelyssä ja muussa tekstissä olevat asiat ovat muodostuneet vuosien

työkokemuksen ja jatkuvan oman alan opiskelun sekä ammattitaidon ylläpitämisen ja kehittämisen perusteella. Työstäni suurin osa on ollut oppimisen/opetuksen ohjaamisen perusteiden yms. opettamista, ohjaamista ja oppimispsykologiaan liittyvää. Tämän raportin loppuun olen kerännyt lukijalle tietoja oppimisen-/opetuksen julkaisuista ja verkko-oppimiseen liittyvistä lukemistani teoksista, jotka ovat olleet oman oppimiseni pohjana.

3.1 Käsitteiden määrittelyä

Sekä opettajalla että oppijalla on oppimiselle tavoitteet, joihin pyrkiminen riippuu suuresti itseohjautuvuuden asteesta, kokemuksesta sekä tiedon-, ihmis- ja oppimiskäsityksestä. Oppimismotivaatio on riippuvainen tavoitetietoisuudesta ja itseohjautuvuudesta, kokemuksesta jne. Tavoitetietoisuus paranee itseohjautuvuuden ym. lisääntymisestä. Samalla myös motivaatio paranee ja edistää omalta osaltaan tavoitteellisuutta, itseohjautuvuutta ym. Tavoitteiden, itseohjautuvuuden yms. kehä käynnistää myös oppimisprosessin, josta seuraa oppimistuloksia. Oppimistulosten arvioinnin pohjalta annettu palaute heikentää tai vahvistaa oppimismotivaatiota, tavoitteiden ja itseohjautuvuuden yms. vuorovaikutusta. (Ks. Engeström,, 1991 ja Rauste-von Wright, 1997.) Oppiminen tapahtuu aina jossain oppimisympäristössä. Kuviossa 1 on yleinen malli koulutus- ja oppimisprosessista. Tämä malli kuvaa oppimisprosessia sekä opettajan että oppijan näkökulmasta.

Kuvio 1. Koulutus- ja oppimisprosessin yleinen malli

3.1.1 Oppiminen ja oppimisprosessi

a) Oppiminen. Käsitys siitä, miten ihminen oppii, on muuttunut ajan myötä. Samaan aikaan on tutkimuksen kautta saatu selville, että ihmisen oppiminen on varsin monipuolista, mikä merkitsee, että myös oppimiskäsityksiä on monia. Näissä oppimisteorioissa asioita käsitellään eri näkökulmista.

Yleisesti nykyisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen on prosessi, jossa oppija itse aktiivisesti konstruoi omaa tietämystään eli on aktiivinen toimija. Tällöin oppiminen voidaan määritellä

vuorovaikutukselliseksi prosessiksi, jossa oppija muuntaa kokemuksiaan siten, että hänen tiedoissaan, taidoissaan ja asenteissaan tapahtuu toiminnan ja (tai) käyttäytymisen tasolla pysyviä muutoksia. (Ks. Elsilä & Tofferi, 1999, 39 – 42; Mezirow et.al., 1995.)

b) Oppimisprosessi. Oppimisprosessilla tarkoitetaan yleensä usean oppimistilanteen muodostamaa kokonaisuutta. Näissä oppimistilanteissa oppija saavuttaa halutun osaamisen ja tietämyksen. Vaikka oppimista tapahtuu arjessa kaiken aikaa, niin oppija oppii vain oman työskentelynsä kautta ja sen rajoissa. (Engeström, 1991, 43 – 61; ks. myös Rauste -von Wright & von Wright, 1994.)

Oppimisprosessiin liittyvät myös käsitteet lähiopiskelu, verkko-opiskelu, monimuoto-opiskelu, verkko-oppimisympäristö ja Moodle.

c) Lähiopiskelu. Lähiopiskelulla tarkoitetaan opiskelua, jossa oppija ja opettaja tai ohjaaja ovat samanaikaisesti läsnä, esimerkiksi perinteinen luokkaopetus ja työssäoppiminen.. (Ks. Hein., Nurmi & Paakkola, 1993.)

d) Verkko-opiskelu. Verkko-opiskelussakin opettaja ja oppija voivat olla yhtä aikaa läsnä, mutta siinä painottuvat enemmän oppijoiden itsenäinen työskentely sekä oppijoiden yhteistyö tiedon käsittelijöinä ja tuottajina. Verkko-oppimisessa hyödynnetään tietotekniikkaa. Verkko-opiskelun apuvälineenä voi olla erilaisia verkko-oppimisympäristöjä tai sähköisiä oppimisympäristöjä, joista yksi on Moodle. Moodle on monipuolinen verkko-oppimisympäristö, jonka avulla voidaan toteuttaa monenlaisia verkkokursseja. Siinä on monipuoliset työkalut viestintään, oppimateriaalin jakamiseen ja yhteistuottamiseen, tenttimiseen ja muihin tarvittaviin toimintoihin. (Ks. Goodyear, 2001; Nevgi & Tirri, 2003; Kähkönen (toim.) 2002; Lallimo & Veermans, 2005.)

e) Monimuoto-opiskelu. Monimuoto-opiskelussa yhdistetään opiskelun eri muotoja toisiinsa aika- ja paikkasidonnaisuuden vähentämiseksi. (Ks. Hein, Nurmi & Paakkola, 1993.)

3.1.2 Oppimisympäristö ja verkko-oppimisympäristö

a) Oppimisympäristö. Oppimisympäristöllä tarkoitetaan paikkaa, tilaa, yhteisöä tai toimintakäytäntöä, jonka tarkoituksena on saada aikaan ja (tai) edistää oppimista (ks. Pohjonen, 1994).

b) Verkko-oppimisympäristö. Verkko-oppimisympäristö on yksi oppimisympäristö, joka on tullut perinteisen luokkaopetusmallin täydentäjäksi tai tilalle. Verkko-oppimisympäristöt ovat niin sanottuja avoimia oppimisympäristöjä. Avoimuus tarkoittaa sitä, että oppimisympäristö on pedagogiikaltaan ja sisällöltään avoin. Verkko-oppimisympäristöt (tai verkko-oppimisympäristöt tai sähköinen oppimisympäristö) ovat www-pohjaisia ympäristöjä, joiden avulla ovat mahdollisia yhteinen tiedonrakentelu, verkkokeskustelu, tehtävien tekeminen ja palauttaminen sekä tehtävien ohjaus.

Verkko-opetus on järjestelmällistä verkottuneen ja multimediaalisen tietotekniikan käyttöä oppijan toiminnan tukemiseksi ja oppimisen parantamiseksi sekä oppijoiden verkottumista toisten ihmisten ja palvelujen kanssa, jolloin yhdistetään oppiminen toimintaan ja yksilöt organisaation tavoitteisiin. (Ks. Goodyear, 2001; Nevgi & Tirri, 2003; Kähkönen (toim.) 2002; Lallimo & Veermans, 2005.)

3.1.3 Itseohjautuvuus ja erilaiset ihmis-, tiedon- ja oppimiskäsitykset, opiskelumotivaatio

a) Itseohjautuvuus. Itseohjautuvuus on prosessi, jossa oppijalla on vastuu omasta oppimisestaan. Itseohjautuvan oppijan toimintaa pidetään aktiivisena, suunnitelmallisena ja tavoitteellisena. Usein itseohjautuvuus liitetään elinikäiseen oppimiseen. (Elsilä & Tofferi, 1999, 15 – 16, 24 – 27.)

b) Ihmiskäsitys. Ihmistä tutkivan tieteenalan, esimerkiksi kasvatustieteen, sosiaalipsykologian ja lääketieteen, ihmiskäsitys ohjaa sitä, mihin kiinnitetään huomiota ja miten ilmiöitä tutkitaan. Tämä vaikuttaa kyseisen tieteen tuottamaan käsitykseen, joka ilmenee tieteenalan teorioissa ja malleissa. Tieteenalalla vallitseva ihmiskäsitys hioutuu ja muuttuu ajan mukana. Samanaikaisesti tieteessä voi vaikuttaa erilaisia ihmiskäsityksiä, mikä osaltaan voi vaikuttaa myös erilaisten koulukuntien syntymiseen.

Yleisesti ihmiskäsityksellä tarkoitetaan sitä, millainen on yksilön tai yhteisön käsitys ihmisestä. Tällöin on kysymys siitä, mikä on ihmisen olemus, alkuperä ja päämäärä ja mikä asema ihmisellä on suhteessa toisiin ja ympäristöön. Nykyään vallitseva käsitys ihmisestä perustuu pääasiassa humanistiseen psykologiaan, jossa ihminen nähdään aktiivisena, itseohjautuvana toimijana ja oppijana. (Elsilä & Tofferi, 1999, 14; Mäkiopas, 1999, 47 – 67; Patrikainen, 1997.)

c) Tiedonkäsitys. Perinteisesti tiedon on ajateltu olevan asia tai kappale, joka voidaan siirtää paikasta toiseen. Tällöin tieto ymmärretään yksittäiseksi tapahtumiksi ja asioiksi, jotka koetaan joko merkitykselliseksi tai merkityksettömiksi. Uudemman tiedonkäsityksen mukaan tieto on tila tai olemassaolon muoto, joka antaa mahdollisuuden tulokselliseen toimintaan ja uuden tiedon tuottamiseen. Tieto on myös aina suhteessa siihen toimintaympäristöön, jossa toimija on. (Mäkiopas, 1999, 40 – 42; Patrikainen, 1997; Kouluhallitus, 1990.)

d) Oppimiskäsitys. Oppimiskäsitys on ihmisen käsitys siitä, miten opitaan eli opetuksen taustalla on aina jokin käsitys siitä, mitä oppiminen on. Oppimiskäsityksiä on monia, esimerkiksi behavioristinen, humanistinen, kognitiivinen, konstruktivinen ja sosiokonstruktivinen. (Ks. Kansanen, 2004., Rauste-von Wright, 1997.)

- Behavioristinen käsityksessä nähdään oppija tiedon vastaanottajana eikä aktiivisena toimijana (ks. Rauste-von Wright, 1997 ja 1994).
- Humanistisessa oppimiskäsityksessä opettaja tukee oppijan omaa aktiivista toimintaa ja kasvua (ks. Rauste-von Wright, 1997).
- Kognitiivisessa oppimiskäsityksessä on kysymys oppijan tiedonkäsittelyssä tapahtuvista muutoksista, oppijan metakognitiivisten taitojen käyttämisestä ja opiskelijan näkemisestä aktiivisena oppijana (ks. Miettinen, 1984).
- Konstruktivisessa oppimiskäsityksessä oppija nähdään aktiivisena tiedon konstruoijana (rakentajana) (ks. Tynjälä, 1999; Rauste-von Wright, 1997).
- Sosio-konstruktivinen oppimiskäsitys lähtee ajatuksesta, jossa oppijat ja opettajat ovat tasavertaisia neuvoja ja keskustelijoita, jolloin tavoitteena on oppiminen tiedon yhteisöllisenä rakentamisena (ks. Rauste-von Wright, 1997).

e) Opiskelumotivaatio. Opiskelumotivaatio on oppijan halu oppia eli asenne oppimiseen. Oppimismotivaatioon vaikuttavat eniten oppijan arvot ja odotukset. Opiskelumotivaatio voidaan jakaa

myös sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon, jolloin ulkoisen motivaation voi aiheuttaa jokin muukin asia kuin oppijan itsensä aiheuttama, kuten hyvä oppimistulos palautteineen. Tällainen ulkoinen motiivi voi olla esimerkiksi tilanne, jossa opitaan. Sisäinen motivaatio on oppijan arviointia tuloksesta. Se myös usein ohjaa hyvin opiskelua. Tosin ulkoinen motivaatio voi lisätä myös sisäistä motivaatiota. (Engeström, 1991, 28 – 34.)

3.1.4 Oppimistulokset, palaute ja arviointi

- a) Oppimistulos. Oppimistulos riippuu siitä, millaisia oppimistekoja oppija on tehnyt. Oppimistuloksia on eritasoisia, ja ne liittyvät asetettuihin tavoitteisiin, olemassa olevaan tietoon ja opiskelumotivaatioon. (Ks. Karjalainen, 2009.)
- b) Palaute. Palaute puolestaan voi joko lisätä motivaatiota tai vähentää sitä. Palaute on oppimisen kannalta tärkeää. Palautetta tulisi hyödyntää aktiivisesti omassa oppimisessa. Palaute on kaksisuuntaista eli niin opettaja kuin oppijakin ovat toisilleen palautteen antajia. (Ks. Karjalainen, 2009.)
- c) Arviointi. Usein oppimistuloksia arvioidaan. Arviointi voi tapahtua sanallisessa tai numeerisessa muodossa. (Ks. Karjalainen, 2009.)

3.2 Tavoitteet

Kehittämishankkeen merkitys opistolle on saada siitä työväline hankkeen käytännön toteutukseen ja sitä kautta olla osatavoite siinä, että opisto pystyy kilpailemaan opiskelijoista tulevaisuudessa osoittamalla elävänsä nykyajassa. Myös toiminnan suunnitelmallisuus ja laatuäkökohta ovat asioita, joita ei tule unohtaa. Opiskelijoille verkko-oppimisalusta verkossa antaisi yhden vaihtoehdon lisää valita ja päättää opintojen suorittamisesta paikasta ja ajasta riippumatta eli opiskelumahdollisuuksien tuomista opiskelijan lähelle.

Opettajille hankkeen etuna voisi pitää näin ennakkoon ajateltuna omien pedagogisten ajatusten ja toimintatapojen tarkemman pohdiskelun tuomaa mahdollisuutta uusiutua työssään ja yhteisten hyväksi todettujen käytänteiden jakamista työtovereiden kanssa käymällä nykyistä enemmän pedagogista keskustelua.

4 KEHITTÄMISHANKKEEN TUTKIMUSOSA JA LUOTETTAVUUS

4.1 Yleistä

Laadin kehittämishankkeeseen paljon strukturoituja kysymyksiä, joista osa oli opiskelijoille (liite 1) ja osa opetushenkilöstölle (liite 2) suunnattuja. Kysymyksien vastausvaihtoehdot olivat kyllä ja ei. Kyselylomakkeessa kysymykset 1-8 olivat opettajille ja opiskelijoille samat. Kysymykset olivat suoria kysymyksiä, ja suurimmassa osassa tiedusteltiin vastaajan mielipidettä, koska opetushenkilöstön keskusteluissa isoimmaksi kysymykseksi nousivat mielipide-erot siitä, mitä asioita verkko-oppimisympäristössä tulisi olla. Kysymykset jakautuivat myös eri alakohtiin, koska kyselyn tarkoitus oli selvittää verkko-oppimisympäristöön liittyviä odotuksia, toiveita ja pelkoja, jotta kehittämistyössä olisi suurin osa opiston väestä mukana.

Opettajien kysymyslomakkeessa oli myös kaksi avointa kysymystä. Toteutin tietojen keräämisen lomakekyselynä tammikuussa 2009. Kyseinen ajankohta oli siitä huono, että vain 20 opiskelijaa oli sillä hetkellä lähiopetuksessa ja kaksi ryhmää valmistui jouluna 2008. Etäjaksolla oleville postitin lomakkeet. Kaikkiaan kyselylomakkeen sai 90 opiskelijaa ja 13 opettajaa. Kyselyyn sain vastauksia 59 opiskelijalta eli 65,5 prosenttia vastasi, ja opettajista vastasi kymmenen eli 76,9 prosenttia. Olen selvittänyt tuloksissa vastaukseksi annettujen erilaisten mielipiteiden määriä.

Kysely suoritettiin ajankohtana, jolloin jo oli päätetty lähteä hakemaan opetushallitukselta opetuksen kehittämisen laatuun määrärahaa (vrt. Eskola & Suoranta, 1998).

4.2 Kyselytutkimuksen suorittamisen tarkastelua

Kvalitatiivisen tutkimuksen tulosten luotettavuutta voidaan peilata alla esitettyihin laadullisen tutkimuksen kriteereihin (ks. Järvinen, 1990). Kvalitatiivisen tutkimuksen reliaabeliuden tarkastelu asettaa tutkimuksen raportoinnin sisällölle tiettyjä vaatimuksia (Järvinen 1990, 73). Seuraavaksi tarkastelen tekemääni kyselytutkimusta näiden kuuden vaatimuksen mukaan.

1. Systemaattinen selostus aineiston hankinnasta ja analysoinnista. Hankin kehittämishankkeen tiedot lähettämällä kyselyn etäjaksolla oleville opiskelijoille (70) postitse, jolloin vastausaika oli 2 viikkoa. Lähijaksolla oleville 20 opiskelijalle kyselyn tehtiin opistolla ja varattiin itsenäistä vastausaikaa yksi oppitunti. Opiskelijoiden ikäjakauma opistossamme oli 16 – 58 vuotta kyselyn toteutushetkellä. Kysely koski siis kaikkia opiskelijoita. Postitse lähetetyssä kyselyssä oli kirje, jossa oli yhteystietoja, mikäli opiskelijat tarvitsisivat vastaustensa tueksi täsmentävää tietoa. Yhtään soittoa tai sähköpostia asiasta ei tullut.

Saadut vastaukset analysoin vastausten perusteella kyllä- ja ei-vastauksiksi. Tässä vaiheessa ilmeni, että osa vastaajista oli jättänyt vastaamatta osaan kysymyksiä. Näin kysymysten vastausten yhteenvedossa on lisättyä myös tyhjä sarake. Tein työn manuaalisesti, ja yhdistin sitten tuloksia taulukoiksi kysymysten sisällön perusteella.

2. Selostus siitä, onko tarkistuksiin käytetty useampia kuin yhtä menetelmää (triangulaatio). Tarkistuksiin käytin vain yhtä menetelmää, koska kyselyllä kerättiin alustavaa tietoa ja keskusteluaineistoa tulevan kehittämishankkeen sekä verkko-oppimisolustan sisällön tuottamisesta, asenteista verkko-oppimisympäristöasiassa, odotuksista ja peloista määrällisesti. Vastausten käsittelyssä tarkistin, ettei ollut sellaisia vastauslomakkeita, joissa olisi vastattu kaikkiin kysymyksiin joko ”kyllä” tai ”ei”. Mikäli näin olisi ollut, tuloksinassa olisi pitänyt ottaa nämä huomioon sekä pohtia ja tulkita vastaajan tarkoitusta.

Joissakin vastauslomakkeissa vastaaja oli vastannut ristiriitaisesti. Näitä vastauslomakkeita oli kuusi kappaletta kaikista vastanneista, joita oli yhteensä 69. Tätä asiaa en analysoinut tässä työssä, koska mitattavana oli valmiisiin väittämiin mielipiteensä ilmoittaneiden määrä. Havaittu ristiriita vastauksissa heikentää hieman kyselyn tuloksen pätevyyttä ja luotettavuutta.

Asioista on keskusteltu opettajien kokouksissa, ja kehittämishanketta on lähdetty viemään eteenpäin kyselyn tulosten mukaan. Hankkeen pohjalta tehtävä kehittämissuunnitelma on jaettu pienempiin osiin, ja tämä hanke on poikinnut uusia hankkeita ja rahoitushakemuksia.

3. Arvio tutkijan organisatoristen tai sosiaalisten seikkojen vaikutuksesta tutkimustilanteisiin ja sitä kautta tuloksiin. Olen opettajana opistossa, jossa tutkimus tehtiin. Useimmat tuntevat minut ja mieltävät minut verkko-oppimisolustan eteenpäin viejänä ja opetusmuotojen monipuolistamisen puolestapuhujana. Kyselyyn vastanneista en kerännyt mitään yksilöityjä tietoja, vaan kaikki vastaajat säilyttivät täyden anonyymiyden. Lisäksi lähijakson opiskelijoille kyselyn teettivät toiset aineopettajat. Opettajille jaettiin sisäisen postin kautta kyselylomakkeet, jotka pyydettiin palauttamaan toimistolle sisäiseen postiini analysointia varten. Tätä taustaa vasten peilattuna uskon, että tutkimuksen tekijänä minulla ei ole ollut vaikutusta tutkimustilanteisiin eikä sitä kautta tuloksiin ainakaan merkittävästi. Itse en vastannut kyselyyn.
4. Tarvittavat taustatiedot tutkittavista ja tutkimuksen tekemisen puitteista. Kaikki kyselyyn osallistuneet olivat opiston senhetkisiä pitkien linjojen opiskelijoita joko monimuoto-opetuksessa tai perinteisessä lähiopetuksessa. Myös ”kymppiluokkalaiset” osallistuivat kyselyyn. Samoin kaikki ne opettajat saivat kyselylomakkeen, jotka opettivat kevätlukukaudella 2009 enemmän kuin 16 tuntia viikossa.
5. Raportissa kuvaus koko tutkimusaineistosta tai lyhennelmä siitä, suoria lainauksia vastauksista ja kertovia pienoiskuvauksia. Tässä kehittämishankeraportissa olen taulukoinut kaikki kyselyssä saadut vastaukset. Koska osa kysymyksistä oli samoja opettajille ja opiskelijoille, yhdistin kyseiset vastaukset samaan taulukkoon. Lisäksi opettajien avoimista kysymyksistä ovat yleisimmät kommentit suorina lainauksina.
6. Raportissa on sekä yksittäisiin tapauksiin että yleiseen kuvaukseen liittyvää tulkintaa ja teoreettista pohdintaa. Vastausten varsinainen teoreettinen pohdinta on raportissani vähäistä, kuten myös tulkinta, koska tarkoituksena oli saada tietoa, miten verkko-oppimisympäristöä

lähdetään kehittämään. Kysely oli tarkoitettu käytännön työvälineeksi ja lähtölaukaukseksi opetusmuotojen kehittämisessä.

4.3 Tutkimuksen luotettavuus ja pysyvyys

Tällä kyselyllä sain tulokset niihin kysymyksiin, jotka tuntuivat silloin päteviltä asian eteenpäin viemiseksi. Kysely mittasi siis mielipiteitä erilaisiin väittämiin ja kertoi samalla vastaajien senhetkisen ajattelun verkko-oppimisympäristöstä ja sen tarpeellisuudesta, verkko-oppimisympäristön toivotusta sisällöstä sekä hieman asenteista verkko-oppimiseen. Tämän kyselyn tulosten pysyvyys eli reliaabelius on epätodennäköistä. Sama kysely eri oppilaitoksessa antaisi varmasti täysin erilaisen tuloksen. Erilainen tulos omassa opistossakin olisi aika todennäköinen, mikäli kysely toistettaisiin, koska osa opettajista ja lähes puolet opiskelijoista on vaihtunut.

Verkko-oppimisympäristöasia on tullut minulle tutummaksi, sillä tietoa asiasta on jaettu lisää. Edellä mainitut muutokset vaikuttaisivat todennäköisesti tuloksiin, mikäli kysely toistettaisiin.

5 KYSYMYSTEN ANTAMAT TULOKSET

Kysymykset opiskelijoille ovat liitteessä 1 ja opettajille liitteessä 2. Esitän yhteenvedon tuloksista taulukkona, jossa on laskettu prosentit vastanneista ja lisätty sarake ”tyhjä”, koska osaan kysymyksistä vastaajilla ei ollut mielipiteitä. Tuloksista otan vain muutaman tarkempaan käsittelyyn, koska ne ovat olleet pohjana haettaessa opetushallitukselta rahoitusta Virtuosi 2009 -kehittämishankkeeseen. Lomake sisältää myös kysymyksiä, millainen mahdollisen oppimisympäristön sisältö olisi eli painopistealueita oppimisalustan suunnitteluun.

5.1 Kysymykset 1 – 3: verkon aiempi käyttö ja monimuoto-opetuksen laajentaminen

Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin, onko vastaaja käyttänyt aiemmin verkko-oppimisympäristöä. Opettajista suurin osa oli käyttänyt omissa opinnoissaan verkkoa, kun taas opiskelijoista vain reilu viidesosa.

Toinen kysymys oli mielipidekysymys, jossa tiedusteltiin, onko opistolla tarve laajentaa monimuoto-opetuksen toteutustapoja. Tässä on opiskelijoiden vastausten perusteella kehittämistarvetta, kun taas opettajista alle puolet näki tarvetta kehittää niitä. Viidesosalla opettajista ei ollut mielipidettä monimuoto-opetuksen kehittämiseen. Tämä viidesosa ihmettyi minua, mutta tulkitsin sen niin, että siihen ryhmään voisivat kuulua ne opettajat, jotka eivät osallistu monimuoto-opetuksen toteuttamiseen. Viitteitä tulkintani oikeellisuudesta sain myöhemmin opettajien kokousten keskusteluissa. Yhteenveto tuloksista on taulukossa 1.

Taulukko 1. Kysymykset 1 – 3: kokemukset verkko-oppimisympäristöstä, monimuoto-opetuksen

laajentamisen tarve ja verkko-oppimisen vuorovaikutusmahdollisuudet.

	n1=59 opiskelijaa ja n2=10 opettajaa	Kyllä % opiske- lijat	Ei % opiske- lijat	Tyhjiä % opiske- lijat	Kyllä % opet- tajat	Ei % opet- tajat	Tyhjiä % opet- tajat
1	Oletko käyttänyt verkko-oppimisympäristöä aiemmin?	22,0	78,0	0,0	60	40	0
2	Onko opistolla mielestäsi tarve laajentaa monimuoto-opetuksen toteutustapoja?	52,5	40,7	6,8	40	40	20
3	Helpottaisiko verkko-oppimisympäristö mielestäsi etäjaksojen aikaista - opettaja-opiskelija vuorovaikutusta ja/tai	81,4	18,6	0,0	90	0	10
	- opiskelijoiden välistä vuorovaikutusta	71,2	25,4	3,4	80	0	20

5.2 Kysymys 4: verkko-oppimisympäristön mahdollisuuksia

Neljännän kysymyksen ajatuksena oli ottaa selvää, mitä asioita verkko-oppimisympäristö voisi mahdollistaa ja lisätä. Kysymykset perustuivat erilaisissa vapaissa keskustelutilanteissa esiin tulleisiin väitteisiin. Opiskelijoiden odotukset mahdollisuudesta ja vapaudesta päättää omien opintojen aikatauluista, opiskelun ajankohdasta ja paikasta olivat aika korkealla vaihdellen välillä 71 – 76 prosenttia. Opettajien vastaukset olivat samansuuntaisia, vaikka lähes kolmasosa opettajista oli sitä mieltä, ettei verkkoympäristö anna mahdollisuutta ja vapautta päättää opintojen aikataulusta ja opiskeluajankohdasta.

Verkkoympäristön odotettiin parantavan opintojen edistymisen seuraamista. Todennäköisesti tämän taustalla opiskelijoilla oli, että he ajattelivat opettajan ja opiskelijan vuorovaikutuksen lisääntyvän sähköisen oppimisolustan myötä, jolloin on helppo pyytää opinnoista rekisteriotetta. Opettajien kanssa tästä keskusteltaessa kävi ilmi, että he odottivat voivansa ohjata opiskelijan opintojen edistymistä helpommin, kun suoritukset löytyivät pääosin samasta paikasta.

Taulukossa 2 on yhteenveto kyseisten kysymysten vastauksista.

Taulukko 2. Kysymys 4: verkko-oppimisympäristön mahdollisuuksia.

	N=59/opiskelijat ja N=10/opettajat	Kyllä % opiske- lijat	Ei % opiske- lijat	Tyhjiä % opiske- lijat	Kyllä % opet- tajat	Ei % opet- tajat	Tyhjiä % opet- tajat
4	Lisäisikö verkko-oppimisympäristö mielestäsi	-	-	-	-	-	-
	- mahdollisuutta ja vapautta päättää opintojesi aikatauluista?	71,2	25,4	3,4	70	0	30
	- opiskelun ajankohdasta?	76,3	20,3	3,4	70	0	30
	- opiskelun paikasta?	71,2	27,1	1,7	90	0	10
	- mahdollisuutta seurata opintojen edistymistä	81,4	15,3	3,4	90	0	10
	- mahdollisuutta saada palautetta ja ohjausta nopeammin ja /tai helpommin?	76,3	18,6	5,1	90	0	10

5.3 Kysymys 5: verkko-oppimisympäristön mahdollisuuksia

Viides kysymys koskee puhtaasti mahdollisen verkko-oppimisympäristön sisältöjä. Tarkoituksena oli selvittää opiskelijoiden ja opettajien odotuksia, mitä verkko-oppimisympäristössä pitäisi olla.

Taustalla kysymysten laadinnassa olivat opettajien kanssa käydyt keskustelut, mitä pitäisi olla ja mitä ei. Tulokset olivat samansuuntaisia molemmilla vastaajaryhmillä.

Eniten eroa oli etäluentoasiassa, jossa vain puolet vastanneista opettajista halusivat toteuttaa kyseisen mahdollisuuden. Kyseiset asiat ovat jatkuvan pohdinnan alaisina nyt, kun opistolle on tulossa sähköinen oppimisalusta. Pelkästään sen avulla ei voida esimerkiksi etäluentoa reaaliaikaisena toteuttaa, vaikka luennon videointi ja sen liittäminen opintomateriaaliksi täyttää osittain tämän toiveen. Etäluentoan kuuluva reaaliaikainen keskustelu jää nimittäin kuitenkin puuttumaan. Etäluennot lienevät mahdollisia vasta, kun opistossa kehitetään edelleen verkkoympäristöä ja interaktiivisuuden mahdollistavia ohjelmia otetaan lisää käyttöön.

Kysymys 5 oli laaja ja sisälsi monia väittämiä. Niitä en tässä yhteydessä nyt käsittele enempää, koska ne liittyvät verkko-oppimisympäristön sisällön kehittämiseen, joka on erillinen osa-alue nykyisessä tilanteessa. Vastaukset antavat kuitenkin tietoa siitä, mitä asioita on syytä ottaa huomioon verkko-oppimisympäristön sisällön suhteen ja käyttöön ottamisessa. Taulukko 3 on seuraavalla sivulla. Siitä näkyvät kysymykset vastauksineen.

Taulukko 3. Kysymys 5: mahdollisen verkko-oppimisympäristön sisältöjä.

	N=59 opiskelijaa ja N=10 opettajaa	Kyllä % opiske- lijat	Ei % opiske- lijat	Tyhjiä % opiske- lijat	Kyllä % opet- tajat	Ei % opet- tajat	Tyhjiä % opet- tajat
5	Pitääkö verkko-oppimisympäristössä mielestäsi olla seuraavia asioita:	-	-	-	-	-	-
	- tietoa koulutuksen toteuttamisesta?	86,4	13,6	0,0	90	10	0
	- oppisisällöllistä ohjaamista?	81,4	16,9	1,7	100	0	0
	- opiskelutekniikan ohjaamista?	78,0	18,6	3,4	90	0	10
	- ammattitutkintojen perusteet?	84,7	11,9	3,4	70	20	10
	- opintolinjojen perusteet ja opetussuunnitelmat	78,0	15,3	6,8	80	40	0
	- opintoihin sisältyvät tehtävät?	88,1	11,9	0,0	90	20	0
	- opintoja tukevaa materiaalia?	89,8	10,2	0,0	90	0	10
	- mahdollisuus on-line keskusteluun?	72,9	25,4	1,7	80	10	10
	- mahdollisuus osallistua lähijakson luentoon kotoa (jos asuu kaukana ja opintojen henkilökohtaistamisen vuoksi lähiviikolla vain pari muutaman tunnin läsnäolotarvetta)	76,3	16,9	6,8	50	20	30
	- opiston yhteinen ”ilmoitustaulu”	89,8	10,2	0,0	80	10	10
	- kurssien ajankohdat?	86,4	13,6	0,0	60	0	4
	- kursseille osallistuvien tiedot?	50,8	47,5	1,7	60	0	40
	- mahdollisuus jakaa tiedostoja muiden käyttäjien kanssa?	76,3	20,3	3,4	60	10	30
	- opiskelijoiden yhteinen keskustelupalsta?	84,7	11,9	3,4	70	20	10
	- opettajien ja opiskelijoiden yhteinen keskustelupalsta?	76,3	20,3	3,4	70	20	10

5.4 Kysymykset 6 – 8: Oppimateriaaleihin ja opetussuunnitelmiin pääsyyn laajuus ja vastaajien halukkuus opiskella verkossa

Kysymyksessä 6 kysyin oppimateriaaleihin ja opetussuunnitelmiin pääsyn laajuutta. Opiskelijoiden vastauksia tarkastellessani mietin, käsittivätkö he oppimateriaalin heidän omiksi tuotoksiksi eikä esimerkiksi tietyn alan kirjallisuusvihjeiksi, artikkeleiksi, linkeiksi ja opettajien tuottamaksi opintoa tukevaksi materiaaliksi. Opettajista 60 prosenttia sallisi pääsyn eri linjojen oppimateriaaleihin. Tätä pidän luonnollisena, koska opistossa on paljon saman alan ihmisiä, jotka voisivat tehdä paljon yhteistyötä ja jakaa omaa osaamistaan. Sen sijaan opettajien kielteinen suhtautuminen opetussuunnitelmiin pääsyyn yllätti minut, koska opetussuunnitelmathan ovat julkisia asiakirjoja.

Kysymyksellä 7 mittasin vastaajien halukkuutta opiskella itse verkon kautta. Halukkuutta ilmeni yli 2/3:lla vastaajista, mutta opiskelijoista löytyi puhtaasti kielteisesti asiaan suhtautuvia yli viidesosa. Kysymys 8 kysyi, voisiko kaikilla opiston linjoilla olla kursseja verkko-oppimisympäristössä. Opiskelijoista yli 70 %:a oli tätä mieltä, mutta opettajista vain puolet.

Taulukossa 6 on yhteenveto vastauksista

Taulukko 6. Kysymykset 6 ja 8: oppimateriaaleihin ja opetussuunnitelmiin pääsyn laajuus ja vastaajien halukkuus opiskella verkon kautta.

	N=59 opiskelijaa ja N=10 opettajaa	Kyllä % opiske- lijat	Ei % opiske- lijat	Tyhjiä % opiske- lijat	Kyllä % opet- tajat	Ei % opet- tajat	Tyhjiä % opet- tajat
6	Tuleeko kaikkien opintolinjojen opiskelijoiden päästä	-	-	-	-	-	-
	- eri linjojen oppimateriaaleihin?	37,3	59,3	3,4	60	20	20
	- eri linjojen opetussuunnitelmiin?	66,1	32,2	1,7	10	60	30
7	Haluaisitko suorittaa osan opinnoista verkkokursseina?	66,1	21,2	12,7	70	0	30
8	Voisivatko mielestäsi opiston kaikki opintolinjat käyttää verkko-oppimisympäristöä?	71,2	23,7	5,1	50	40	10

5.5 Kysymykset 9 – 11: Verkkokursseina suoritettavia kursseja ja verkkokurssien vaikutus monisteiden määrään

Osa 2 Vain opettajille esitetyt kysymykset

Kysymyksen 9 taustalla olivat opettajien puheissa usein esiintyneet kommentit. Osa kursseista on niin sanotulla läpäisyperiaatteella suoritettavia. Niihin on niukasti lähiopetusta ja ison osan opinnoista opiskelijat suorittavat itsenäisenä työnä annettujen materiaalien pohjalta. Materiaalien haaliminen, monistaminen ja joissakin tapauksissa niiden postitus vievät paljon opettajan työaikaa. Tuloksessa kuitenkin vain kuusi kymmenestä opettajasta ajatteli, että osa heidän kursseistaan voitaisiin suorittaa verkkokursseina.

Kysymys 10 oli laadittu suoraan ajatellen monimuoto-opiskelijoita. Monimuoto-opiskelijat ovat hyvin erilaisia taustoiltaan ja koulutuksiltaan tullessaan opiskelemaan. Heillä on näin hyvinkin erilaiset valmiudet ja taidot aloittaa opinnot. Hyvin usein lähipäivillä joudutaan selvittämään peruskäsitteitä ja sitä, mitä ne tarkoittavat sekä merkitsevät siirrettyinä työhön ja arjen pieniin toimiin. Kun niin sanotut peruskäsitteet, joita ammatissa tarvitaan, olisivat opiskelijoilla tiedossa, kun he tulevat lähijaksolle, niin lähijaksolla olisi aikaa perehtyä perustehtävissä esille tulleisiin asioihin ja ongelmiin ja antaa tilaa pohtia eri teorioita vasten tulevan ammatin arkeen liittyviä asioita. Tämä on ongelma, joka on keskusteluissa askarruttanut monia ja henkilökohtaistamisen myötä muodostunut kysymykseksi, mitä opiskellaan lähijaksolla ja minkä kokoisissa ryhmissä opetus järjestetään. Oppilaitoksen koulutusalat ovat samantyyppisiä, ja niissä on paljon kursseja, jotka ovat perusosaltaan samansisältöisiä, esimerkiksi lapsen kehitysvaiheet ja kasvatusteoriat, joita opetetaan eri opintolinjoilla hyvinkin pienissä ryhmissä, mikä on taloudellisesti kallista. Osa kursseista on sellaisia, että ne kävisivät kaikille kasvatusalaa opiskeleville.

Viimeisen, taulukko 7:n kysymyksen, taustana minulla oli, tiedostivatko opettajat, kuinka paljon aikaa menee monistuskoneella seisomiseen, jolloin paperisaasteen määrä vain kasvaa. Tämä ei ole myönteinen asia kestävän kehityksen ajattelunkaan kannalta. Samoin erilaiset monisteet kuvineen ja kaavioineen ovat mustavalkoisina vähemmän opiskeluun motivoivia. Toisaalta monistuskoneet ovat usein epäkunnossa tai useampi jonottaa vuoroaan. Jos laskee kaiken monisteiden laatimiseen, monistettavan materiaalin tuottamiseen ja monistamiseen liittyvän ajankäytön, se on vuositason huikea määrä opettajan työtunneista. Osa materiaaleista on vielä sellaista, että niihin on hyvin saatavissa jo valmista materiaalia netistä tai kirjoista. Verkkoympäristössä riittäisi tällöin ohje, mistä asia löytyy. Tämä helpottaisi myös opettajan jatkuvaa ongelmaa, mitä voi kopioida, minkä verran ja mistä.

Yhteenveto kysymyksistä vastauksineen löytyy taulukosta 7.

Taulukko 7. Kysymykset 8 – 10: verkkokursseina suoritettavia kursseja ja verkkokurssien vaikutus monisteiden määrään.

	n=10 opettajaa	Kyllä % opettaja t	Ei % opettaja t	Tyhjiä % opettaja t
9	Onko opettamissasi aineissa kursseja, jotka voisi suorittaa verkkokurssina?	60	40	0
10	Tuntuisiko sinusta mahdolliselta ajatukselta, että verkkoympäristössä opiskelijat tekisivät niin sanotut perustehtävät etukäteen, ja että lähijaksolla sitten syvennettäisiin opiskelijoiden jo hankkimaa tietoutta?	70	40	0
11	Vähentäisikö verkkoympäristö monisteiden määrää, kun verkossa olisi linkit, mistä tietoa löytyy?	60	40	0

5.6 Kysymys 12: Verkkokursseina suoritettavia kursseja ja verkkokurssien vaikutus monisteiden määrään

Opiston opettajilla on erilaisia työnkuvia. Toiset opettavat pääasiassa vain peruskoululinjalla ja pieniä tuntimääriä muille linjoille, kun taas toiset opettavat ja ohjaavat pääasiassa ammatillisilla linjoilla, joiden opiskelijoista suurin osa on monimuoto-, etä- tai oppisopimusopiskelijoita. Vastauksissa minua yllätti eniten, että työmatkoihin käytettävän ajan vähenemiseen uskoi vain kolme kymmenestä. Neljä opettajaa vastasi, ettei vähentäisi, ja vastauksensa jättäneissä opettajissa oli todennäköisesti puolet niitä, jotka eivät kierrä työssäoppimisen ohjaamisia, ammattiosaamisen näyttöjen ja ammattitutkintojen tutkintotilaisuuksia tai niiden arviointikeskusteluissa.

Tiedonkulku ja tiedon pysyminen samanlaisena kaikille, joita tieto koskee, on lievästi ongelmallinen asia, koska etäjaksojen aikana saattaa unohtua tärkeidenkin asioiden ilmoittaminen jokaiselle, ellei ole opiskelijoiden sähköpostit tiedossa. Suullisessa tiedottamisessa tieto saattaa myös muuttua, jos opiskelija kysyy jotain, ja näin ehkä tärkein asia jää sanomatta. Kaksi viimeistä kohtaa kysymyksessä 12 liittyivät tähän ongelmaan. Vastauksissa lähes kaikki olivat sitä mieltä, että verkkoympäristö voisi tuoda tähän helpotusta.

Taulukossa 8 on yhteenveto kysymyksistä vastauksineen.

Taulukko 8. verkkokursseina suoritettavia kursseja ja verkkokurssien vaikutus monisteiden määrään.

	n=10 opettajaa	Kyllä % opettajat	Ei % opettajat	Tyhjiä % opettajat
12	Arvioi oman työnkuvasi perusteella, voisiko verkkoympäristö			
	- vähentää työmatkoihin käyttämäsi aikaa?	30	40	30
	- vähentää monistukseen käytettävää aikaa?	70	20	10
	- vähentää postitukseen käytettävää aikaa?	50	30	20
	- vähentää puheluihin käytettävää aikaa (opiskelijoiden tavoittelu etäjaksoilla)?	50	30	20
	- olla apuna henkilökohtaistamisneuvotteluissa?	70	20	10
	- nopeuttaa tiedonkulkua opiskelijoiden kanssa?	90	10	0
	- yhdenmukaistaa antamiasi ohjeita ja muita tietoja opiskelijoille?	80	10	10

5.7 Kysymykset 13 ja 14: työssäoppimisen ohjaajien ja näyttötutkintojen arvioijien kouluttaminen verkossa

Kaksi viimeistä, opettajille strukturoitua kysymystä liittyivät ammatillisen koulutuksen paljon aikaa vieviin asioihin. Työssäoppimisen ohjaajien kouluttaminen tapahtuu paljolti kentällä eri työpaikoissa. Joka vuosi tulee uusia työpaikkoja, joissa on työssäoppimisen ohjaajia ensikertalaisina tai tutkinto on outo. Tämä koulutus on hoidettu pääosin jalkautumalla kentälle ja työpaikoille. Järjestely toimii hyvin, mutta vie kohtuuttomasti aikaa.

Etenkin henkilömäärältään pienten työyksiköiden on mahdotonta irrottautua päivisin koulutukseen etenkin toiselle paikkakunnalle. Aikaa on käytettävissä kuitenkin rajallinen määrä, ja usein koulutettavien ja ajan yhteensovittaminen on melko mahdoton yhtälö. Ammattiosaamisen näyttöjen ja ammattitutkintojen arvioijien koulutusta koskevat samat ongelmat kuin työssäoppimisen ohjaajien koulutusta.

Taulukossa 9 näkyy yhteenveto kysymyksistä vastauksineen.

Taulukko 9. Kysymykset 13 ja 14: työssäoppimisen ohjaajien ja näyttötutkintojen arvioijien kouluttaminen verkossa.

	n= 10 opettajaa	Kyllä % opettaja t	Ei % opettaja t	Tyhjiä % opettaja t
13	Voiko mielestäsi verkkoympäristöä käyttää työssäoppimisen ohjaajien koulutuksessa ja yhteydenpidossa heihin?	80	10	10
14	Voiko mielestäsi verkkoympäristöä käyttää näyttötutkintojen (nuorten ammattiosaamisen näytöt ja aikuisten tutkintotilaisuudet) arvioijien kouluttamisessa?	80	10	10

5.8 Opettajille esitetyt avoimet kysymykset

Kysymys 1: Mieti, lisääkö verkko-oppimisympäristö työtäsi, ja jos lisää, millä tavoin?

- Alussa oppimisalustan käytön opettelu
- En osaa sanoa, ehkä vähentää jotakin ja vastaavasti lisää jotakin. Uskoisin, että yhteydenpito helpottuu ja siltä osin työaika menee vähemmän.
- Lisää alussa, kun ohjataan uusia opiskelijoita käyttämään verkko-oppimis-ympäristöä. Itsekin on alussa opeteltava.
- Orientaatiovaiheessa lisää, jatkotyöskentelyssä ei!
- Lisää jos opettamani aineita pitäisi muuttaa verkkoympäristöön sopiviksi
- Alkuunsaattaminen vaatii paljon työtä, mutta jos sen tekee kunnolla, jatkossa työmäärä saattaa jopa vähentyä tietyin osin.
- Alussa lisää – tehtävien laatiminen – linkityksiet jne...

Vastauksissa suurin osa vastaajista ajatteli, että verkko-oppimisympäristö lisää jollain tapaa heidän työtään, mutta harva yksilöi, miten. Myös näkökanta, että uusien opiskelijoiden ohjaus lisää työtä, on merkittävä asia, koska näin voi olla tai sitten ei.

Tämä asia on ratkaistava jokaisen opettajan osaamistason mukaan työnjaollisesti, eikä uusien opiskelijoiden ohjaaminen oppimisympäristön käyttöön välttämättä koske jokaista opettajaa. Opettajat tarvitsevat alussa varmasti aikaa eli työaikaressursseja lisää opetellakseen verkkokurssien tuottamista, vanhojen omien opetusmateriaalien muuntamista verkkoympäristöön sopiviksi sekä rohkeutta opetella uusia viestintätapoja, jotka ovat ainakin nuorilla opiskelijoilla jo kohtuullisen hyvin hallussa.

Kysymys 2: Mitä etuja ja haittoja näet mahdollisen verkkoympäristön käyttöön ottamisessa?

Edut:

- Opiskelijoiden kannalta (etenkin momu-linjat) verkko-opetus olisi erinomainen vaihtoehto. Nuorisoasteella tarvitaan kuitenkin enemmän henkilökohtaista ohjausta, mutta niilläkin linjoilla tiettyjen kokonaisuuksien opiskelu verkossa olisi hyvä mahdollisuus.
- Etuna samalla viivalla muiden oppilaitosten kanssa. Mukana kehityksessä. Nykyaikana tarvitaan ko. työmuotoa.
- Plussaa nopeus, hyvä tavoitavuus, yksi keino lisää yhteydenpitoon ja oppimiseen
- Huomioi erilaiset oppijat
- Ajansäästö opettajalla ja opiskelijalla yhteydenpidossa, materiaalien hankinnassa yms., opintojen suorittamismahdollisuuksien lisääntyminen, opiston kilpailukyvyyn parantuminen kilpailtaessa opiskelijoista

Haitat:

- Alussa tarkempi suunnittelu ja olemassa olevan opetusmateriaalin muokkaaminen verkkoon etukäteen omissa oppiaineissa
- Miinusta saadaanko suojaukset ja rajaukset niin, ettei kuka tahansa missä tahansa voi käyttää materiaaleja
- Yhteensopivuus? Opiskelija tekee tekstin eri ohjelmalla kuin opistolla, saadaanko työ tulostettua tai avattua täällä?
- Sosiaalisen vuorovaikutuksen (kasvoista kasvoihin) väheneminen -> ilmaisu, vuorovaikutus, ryhmässä toimiminen, tunneilmaisu
- Suurimpana hankaluutena on se, että atk-välineiden käyttöä ei haluta opetella. Eikä kenelläkään tunnu olevan aikaa uuden kehittämiseksi, kun vanhastaankin jo hukutaan hommiin....
- Sosiaalinen kanssakäyminen vähenee
- Jos verkkoympäristössä tehdään paljon opetukseen ja oppimiseen liittyviä asioita -> joillekin oppilaille hankalaa, sisäistävät asioita paremmin läsnä ollessa tunneilla.
- ”Linjojen” kaatuminen, ei tietoa onko asiat tavoittaneet ko. henkilöt, tidän kokemuksesta!
- Ehkä ainoa haitta voisi olla se, että opiskelijan ja opettajan välinen henkilökohtainen kontakti saattaisi jäädä liian vähäisesti

Tämän kysymyksen vastaukset olivat etujen pohdinnassa mielestäni yleisiä asioita, ja osa vastaajista oli hahmottanut verkkoympäristöasiat ilmeisesti mielessään jo melko hyvin. Haittojen tarkastelussa vastaukset liittyivät lähinnä teknisen tietämyksen vähäisyyteen ja kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen vähenemiseen.

Muut mietteet asiasta

- Mistä rahaa?
- Saadaanko tarpeeksi perehdyttämistä verkkojen monipuoliseen käyttöön?
- Ei kaikkea verkkokursseina, vain osa.

6 YHTEENVETO

Kyselyn perusteella oppilaitoksessamme on tarvetta kehittää monimuoto-opetuksen työtapoja. Tätä mieltä olivat opiskelijoiden enemmistö ja vajaa puolet opettajista. Keväällä 2009 kyselyn tulokset olivat jo raakaversiona, jolloin asiasta keskusteltiin opettajien kokouksissa. Monimuoto-opetuksen kehittämiseen tartuttiin samana keväänä ja päätettiin aloittaa kehittäminen. Kehittäminen rajattiin alkuvaiheessa ammatillisen lisäkoulutuksen asiaksi, jolloin on kyse yksinomaan monimuoto- tai etäkoulutuksesta. Opettajien kokouksissa nousi esiin kysymyksiä, mistä rahaa, millainen oppimisalusta jne.

Niinpä päätimme lähteä koulutuksen laadun kehittämiseen hakemalla rahoitusta opetushallitukselta tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntävien oppimisympäristöjen kehittämiseen. Hankekumppaneiksi tulivat kaikki Oulun eteläisen ja Raahen alueen ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuutta saavat koulutuksen järjestäjät. Lisäksi hanketta täydennettiin Oulun alueen koulutuksen järjestäjillä, jotka halusivat mukaan, ja heillä on samanlaisia kehittämistarpeita. Hankekumppanien kautta verkostoon kuuluu myös muita kuin ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuutta saavia koulutuksen järjestäjiä eri kouluasteilta (kansanopistot – kansalaisopistot - ammatilliset oppilaitokset – ammattikorkeakoulut – yliopistot). Laajalla ja toimivalla verkostolla saadaan julkisella rahoituksella hankittu tieto siirtymään kaikkien käyttöön. Hankkeen avulla pyritään koulutuksen laadun jatkuvaan kehittämiseen ja saamaan tämä pysyväksi toiminnoksi. Ensimmäinen askel tuli näin otetuksi.

Toisena askeleena opistossa päädyttiin ratkaisuun, jossa päätettiin hankkia Moodle-oppimisalusta, sillä monella pitkään opetustehtävissä toimineella on paljon materiaalia, joka on helposti muokattavissa Moodleen sopivaksi. Moodlesta on kokemusta hankekumppaneilla. Asiantuntemustakin heillä on käytön ohjaukseen ja ympäristön luomiseen, koska ei polkupyörää tarvitse keksiä uudelleen. Samalla aloitettiin opettajien koulutus kyseisen alustan käyttäjiksi. Talostamme osallistui tähän koulutukseen neljä opettajaa ja yksi atk-taidoiltaan monipuolinen toimihenkilö. Tarkoituksena on siirtyä asteittain kyseisen alustan käyttöön ja kouluttaa talon sisällä henkilöitä, jotka voivat tarvittaessa olla tukena alustan käytön opettelussa.

Asiaa kohtaan on ollut kuitenkin kohtuullisen kovaa muutosvastarintaa, vaikka opiston tulisi pienenä, itsenäisenä oppilaitoksena pyrkiä pysymään kehityksen mukana, jotta se pystyisi tarjoamaan laajalta ja harvaanasutulta alueelta tuleville monimuoto-opiskelijoille tasa-arvoiset opiskelumahdollisuudet ja tietojen saannin tasapuolisuuden. Koulutamme tulevaisuuden ammattilaisia, joten jokainen opettaja tarvitsee näkemystä, mitä taitoja silloin tarvitaan ja miten ne on mahdollista saavuttaa eri tavoin. Toisaalta kansanopistot ovat tulleet suomalaiseen koulutuskenttään lisäämään kansalaisten mahdollisuutta opiskella monenlaisia asioita, jotka voivat olla yleissivistäviä tai harrastuspohjaisia.

Siirryin hankkeesta sivuun tammikuussa 2010, koska silloin olin päättänyt jäädä pois oppilaitoksesta lukuvuoden lopussa. Tällä hetkellä hanketta jatketaan, ja samalla pyritään olemaan avoimia koulutuksen laadun kehittämisessä ja mietitään oppimisalustan avuksi monipuolisempaa virtuaalista oppimisympäristöä ja yhteistyötä eri kouluttajien välillä. Virtuaaliset oppimisympäristöt antavat suuret mahdollisuudet myös ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjien väliseen yhteistyöhön.

Harvaan asutulla alueella jokaisen koulutuksen järjestäjän ei kannata kehittää osaamista kaikkiin tutkintoihin eikä varsinkaan tutkinnon kaikkiin osiin. Tieto- ja viestintätekniikan oikealla ja laajamittaisella hyödyntämisellä saadaan tasa-arvoiset palvelut kaikille opiskelijoille hakeutumisvaiheesta tutkinnon suorittamiseen. Verkko-oppimisympäristö tarjoaa helpon tavan opetuksen järjestäjän, opiskelijoiden ja työelämän toimijoiden väliseen yhteistyöhön riippumatta koulutuksen järjestäjän paikkakunnasta, kun sen käytön opetteluun varataan riittävästi aikaa ja asiantuntevaa ohjausta.

Moni kyselyssä esille tullut asia on sellainen, johon opistossa joudutaan ottamaan kantaa ainakin työnjaollisessa mielessä, oppimisalustan sisällön osalta ja opettajien työajan resurssoinnissa. Tärkeää on myös, että hanke jatkuu opistossa ja että siellä mietitään eri vaihtoehtoja toteutukseen ja tehdään rohkeita päätöksiä esimerkiksi opettajien työnkuvissa ja resurssoinnissa, koska opistossa on paljon ja monipuolista osaamista.

Kehittämishankkeen edistyessä yhtä aikaa omien pedagogisten opintojeni kanssa huomasin, että jos nyt olisi kyselylomakkeen laadinnan aika, niin osa kysymyksistä olisi erilaisia ja osa pois jätettäviä. Tilalle osaisin nyt asiaan perehdyttyäni laatia täsmällisemmät kysymykset, joissa ei olisi tulkinnan varaa niin paljon, ja lisäisin lomakkeisiin myös vastausvaihtoehdon ”en osaa sanoa”.

7 LOPUKSI

Omalta kannaltani katsottuna tämä kehittämishanke oli minulle tärkeä, ja se vahvisti omaa näkemystäni koulutuksen laadun kehittämiseen. Monia uusia visioita syntyi. Samalla sain taas kerran päivitetyksi omat tietoni tieto- ja viestintätekniikan suomista mahdollisuuksista. Koulutuksen toteutustapojen miettimisen ja kehittämisen näen jokaisen opettajan tehtävänä, vaikka se vie aikaa, mutta yhteiskunta menee eteenpäin kovalla vauhdilla ja tekniset mahdollisuudet laajenevat vielä nopeammin. Vuosia asiaa eteenpäin vieneenä minua toki harmittaa nyt, että olen jäämässä toistaiseksi pois työelämästä.

Näkemykseni on kuitenkin, että yhtenäisen ja riittävän korkean laadun takaamiseksi tieto- ja viestintätekniikka on saatava kaikkien opettajien käyttöön kansanopistoissakin mahdollisimman laajamittaisesti. Tällä taataan, että yhtenäinen ja riittävän korkea laatu tulee jatkossakin olemaan osana tieto- ja viestintätekniikkaa niitä hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Tämän työn lopussa on laaja, monipuolinen lähdeluettelo, jossa ovat teokset ja muut julkaisut sekä Internet-osoitteet, jotka ovat muovanneet käsitystäni oppimisesta, ohjauksesta ja opettamisesta, kasvatuksesta käsitteineen sekä psykologian alalta. Uskon, että kyseisestä lähdeluettelosta voi olla apua monelle edellä mainituista asioista kiinnostuneelle.

LÄHTEET

- Euroopan Unionin portaali 2010. http://europa.eu/index_fi.htm. 19.5.2010
- Euroopan Unioni 2007. Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, annettu 7. syyskuuta 2007: Tietotekniset taidot 2000-luvulla edistämään kilpailukykyä, kasvua ja työpaikkoja.
- Elsilä, L. & Tofferi, K. 1999. Ikäteinit opintiellä. Ryhmähaastattelu Lapin yliopiston aikuisen perusopiskelijan itseohjautuvuudesta ja opiskeluodotuksista. Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma. Lapin yliopisto.
- Engeström, Y. 1991. Perustietoa opetuksesta. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.
- FinnSight 2015. Tieteen, teknologian ja yhteiskunnan näkymät, 2007. Verkkojulkaisu. Libris Oy. http://www.aka.fi/Tiedostot/Tiedostot/Julkaisut/FinnSight_2015.pdf/13.7.2006
- Goodyear, P. 2001. Learnig and digital environments: lessons from European research, Cork: Bradshaw Books.
- Hein, I., Nurmi, K.E. & Paakkola, E. 1993. Monimuoto-opiskelu. Teoksessa A. Kajanto (toim.) Aikuisten oppimisen uudet muodot. Jyväskylä: Gummerus.
- Hallitusohjelma 2007. Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2007.
- Järvinen, A. 1990. Reflektiivisen ajattelun kehittyminen opettajankoulutuksen aikana. Jyväskylä: Kasvatustieteiden tutkimuslaitos.
- Kajanto, A. (toim.) 1993. Aikuisen oppimisen uudet muodot. Vapaan sivistystyön 34. vuosikirja. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kajanto, A. & Tuomisto, J. (toim.) 1994. Elinikäinen oppiminen.. Vapaan sivistystyön 35. vuosikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kansallinen tietoyhteiskuntastrategia 2007 – 2015. 2006. Uudistuva, ihmisläheinen ja kilpailukykyinen Suomi. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Kansanen, P. 2004. Opetuksen käsitemaailma. Opetus 2000. Jyväskylä: Ps-Kustannus.
- Karjalainen, A. 1995. Valoa varjomaaailmaan. Pohdintaa oppimisympäristön kehittymisestä. Teoksessa J. Pohjonen, S. Collan, S., J. Kari & M. Karjalainen (toim.) Teknologia koulutuksessa. Opetus 2000. Juva: WSOY.
- Karjalainen, A. 2009. Opetusopas Oulun yliopiston opettajalle. Oulun yliopisto. Opetuksen kehittämisyksikkö. Oulu.
- Kivistö, T. 1993. Eettisyys uuden ihmiskuvan perustaksi. Opettajankouluttaja 1: 6 – 9.
- Knowles, M. 1984. The Adult Learner; a neglected species. Houston: Gulf Publishing Company.
- Kouluhallitus 1990. Koulu ja tieto. Toim. ei mainita. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Koulutus ja tutkimus vuosina 2007 – 2012, kehittämissuunnitelma 2006. Helsinki: Opetusministeriö.
- Kähkönen, Esko (toim.). 2002. Projektina verkko-oppiminen. Sisältöä ja tukea itäsuomalaisten yliopistojen yhteistyönä. Opetusteknologian selosteita, n:o: 3. Joensuun yliopisto.
- Lallimo, J. & Veermans, M. 2005. Yhteisöllisen verkko-oppimisen rakenteita. Helsingin yliopiston avoimen yliopiston julkaisusarja 1. Yliopistopaino: Helsinki.
- Mezirow, J. et al. 1995. Uudistuva oppiminen, kriittinen reflektio aikuiskoulutuksessa. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Oppimateriaaleja 23. Helsinki: Painotalo Miktor.

- Miettinen, R. 1984. Kognitiivisen oppimisnäkemyksen tausta. Julkaisusarja B Nro 24. Helsinki: Painatuskeskus.
- Mäki-Opas, A. 1999. Murtuneet siivet – auttamisen ja muuttumisen mahdollisuus. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Patrikainen, R. 1999. Opettajuuden laatu. Ihmiskäsitys, tiedonkäsitys ja oppimiskäsitys opettajan pedagogisessa ajattelussa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pohjonen, J. 1994. Uusista oppimisympäristöistä ja koulutusteknologiasta. Esitelmä: Opetus, oppiminen ja koulutusteknologia -seminaarissa 2.2.1994. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulu.
- Puolimatka, T. 1996. Kasvatus ja filosofia. Rauma: Kirjayhtymä.
- Rauste - von Wright, M-L. & von Wright, J. 1994. Oppiminen ja koulutus. Juva: WSOY.
- Rauste - von Wright, M-L. 1997. Opettaja tienhaarassa – konstruktivismia käytännössä. Juva: WSOY.
- Ropo, E. 1985. Erilaisia ihmiskäsityksiä. Ihmiskuva ja kasvatuksen haasteet. Tieteen filosofinen tutkimusseura ry. Julkaisuja 1. Helsinki.
- Tynjälä, P. 1999. Oppiminen tiedonrakentamisena: konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja kouluttajien verkkosivuja:

www.ihanova.fi

www.jamk.fi

www.jyu.fi

www.minedu.fi

www.okry.fi

www.oph.fi

www.verkko-ohjaus.net

Muu internet-materiaali

Työssäoppiminen.mht

Verkkoopiskelu.ppt (Finnedu/Martikainen)

http://www2.amk.fi/seminaari/mikkelisem_taustamat_workshop.pdf

Muu kirjallisuus

- Aaltola, J. 1991. Ei koulua vaan elämää varten. Uusia ulottuvuuksia kasvatukseen ja opettajan koulutukseen. Teoksessa K. Kiviniemi (toim.) Kahdeksan näkökulmaa opettajankoulutuksen kehittämiseen. Chydenius-Instituutin tutkimuksia 2. Kokkola.
- Aarnio, H & Enqvist, J. 2001. Dialoginen oppiminen verkossa Diana-malli ammatillisen osaamisen rakentamiseen, Oph-materiaali. Helsinki: Opetushallitus.
- Alanen, A. 1985. Johdatus aikuiskasvatukseen. Helsinki: Yleisradio.
- Alanen, A. 1988. Johdatus aikuiskasvatukseen. Radion aikuiskasvatussarjan ensimmäisen osan oppikirja. Oppikirjan toimittajat Eeva Luotonen ja Kari E. Nurmi. Yleisradion offsetpaino. Helsinki.
- Aulanko, M. 1990. Minä osaan: anna aivojesi toimia. Juva: WSOY.
- Boud, D., Keogh, R. & Walker, D. 1985. What is reflection in Learning? Teoksessa D. Boud, R. Keogh & D. Walker (toim.) Reflection: Turning Experience into Learning. London: Kogan Page.
- Dewey, J. 1938. Experience and Education. New York: Macmillan.
- Dunderfelt, T. 1990. Elämänkaaripsykologia. Porvoo: WSOY.
- Ekola, J. & Vaherva, T. 1983. Aikuisopetusopas. Helsinki: Tammi.
- Engeström, Y. 2004. Ekspanssiivinen oppiminen ja yhteiskehittely työssä. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J.(toim.) 1995. Tätä tutkimme. Lapin yliopiston tiedekunnan tutkimushankkeita. Lapin yliopisto. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja C12, Katsauksia ja puheenvuoroja.
- Filosofian sanakirja 1999. Asiantuntija Eero Ojanen. Taskufacta. Porvoo – Helsinki – Juva: WSOY.

- Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L. 2004. Tutkiva oppiminen. Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä. Helsinki: WSOY.
- Hakkarainen, K., Palonen, T. & Paavola, S. 2002. Kolme näkökulmaa asiantuntijuuden tutkimiseen. *Psykologia* 37, 6, 448 – 464.
- Hirsjärvi, S., Liikanen, P., Remes, P. & Sajavaara, P. 1992. Tutkimus ja sen raportointi. Jyväskylä: Gummerus.
- Hypén, K., Keskinen E., Kinnunen, R., Niemi, P. ja Vauras, M. 1985. Aikuisen oppimisen psykologiset perusteet. Turku:
- Ihanainen, P., Mäkinen, P., Rannikko, S. & Keskinen, A. 2004. Opiskelun ja tutkinnon suorittamisen henkilökohtaistaminen verkossa. Opiskelun, verkko-oppimisen ja tutkinnon suorittamisen verkko-ohjauksen mallinnus. Teoksessa P. Ihanainen, P. Hietala, P. Mäkinen, S. Rannikko & A. Keskinen 2004. Verkko-oppimisen käytäntöjä, malleja ja työkaluja. Raportit 2002- 2003. AiHe-projekti, Helsinki: Opetushallitus.
- Ilomäki, L., 2002. Näkökulmia koulun tieto- ja viestintätekniikkaan. Opettajien ja oppilaiden tieto- ja viestintätekniikan osaamisen kehittyminen. Teoksessa L. Ilomäki (toim.) Tietotekniikka koulun arjessa. Loppuraportti Helsingin kaupungin opetustoimen tietotekniikkaprojektista 1996 – 2000. Helsingin kaupungin opetusviraston julkaisusarja A2:2002, 52-29.
- Ilomäki, L. (toim.). 2004. Opi ja onnistu verkossa – aihiot avuksi. Käsikirja opettajille, kouluttajille ja tekijöille. Helsinki: Opetushallitus
- Järvinen, A., Koivisto, T. & Poikela, E. 2000 Oppiminen työssä ja työyhteisössä. Juva: WSOY.
- Kinnunen, R. 1985. Johdatusta oppimiseen ja opiskeluun. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Avoin korkeakouluopetus. Turku.
- Kiviniemi, K. 2000. Johdatus verkkopedagogiikkaan. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. A: Tutkimusraportteja. Kokkola.
- Konttinen, S. 1989. Aikuisopiskelu muutoksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Teoksessa J. Tuomisto et al. (toim.): Kriittinen ajattelu aikuiskasvatuksessa. Raamattutalo, Pieksämäki.
- Koli, H. & Silander, P. 2002. Verkko-oppiminen, oppimisprosessin suunnittelu ja ohjaus. Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Koro, J. 1994. Aikuinen oman oppimisensa ohjaajana. 2. painos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kuittinen, M. 1992. Mitä luennoinnin sijaan. Malleja opiskelijan itsenäisen työskentelyn lisäämiseksi.
- Lonka, K. & Lonka, I. (toim.) 1991. Aktivoiva opetus: Käsikirja aikuisten ja nuorten opettajille. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Luostarinen, H. & Väliaverron, E. 1991. Tekstinsyöjät. Yhteiskuntatieteellisen kirjallisuuden lukutaidosta. Jyväskylä: Vastapaino.
- Luukkainen, O. 2004. Opettajuus – Ajassa elämistä vai suunnan näyttämistä? *Acta Universitatis Tamperensis* 986. Tampere: Tampere University Press.
- Luukkainen, O. 2005. Opettajan matkakirja tulevaan. Opetus 2000. Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Matikainen Janne (toim.). 2002. Vuorovaikutus verkossa. Helsinki: Palmenia.
- Matikainen Janne (toim.). 2003. Oppimisen ohjaus verkossa. Helsinki: Palmenia.
- Miettinen, R. 1990. Koulun muuttamisen mahdollisuudesta. Helsinki: Gaudeamus.
- Miettinen, R. 1993. Reformipedagogiikan perusta – yksilö vai yhteiskunta? Teoksessa P. Ståhle, (toim.) Pedagogisia vaihtoehtoja. Helsinki: Painatuskeskus Oy.
- Määttä, K. 1991. Opetustyön perusteet. Lapin yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja n:o 33. Rovaniemi: Lapin yliopiston monistuskeskus.
- Nevgi, A. & Tirri, K. 2003. Hyvää verkko-opetusta etsimässä. Oppimista edistävät ja estävät tekijät verkko-oppimisympäristöissä – opiskelijoiden kokemukset ja opettajien arviot. Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia – Research in educational sciences 15. Turku: Painosalama Oy
- Patrikainen, R. 1997. Ihmiskäsitys, tiedonkäsitys ja oppimiskäsitys luokanopettajan pedagogisessa ajattelussa. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja N:o 36. Joensuun yliopistopaino.
- Prashnig, B. 2003. Eläköön erilaisuus: oppimisen vallankumous käytännössä. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Ruohotie, P. 1992. Ammatillinen kasvu työelämässä. Tampereen yliopisto, Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Sallila, P. & Vaherva, T. (toim.) 1998 Arkipäivän oppiminen. Aikuiskasvatuksen 39. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura 1998. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Salovaara, H. 2004. Oppimisen teoreettista tukea tieto- ja viestintätekniiikan pedagogiseen käyttöön. Porvoo: WSOY.
- Sarala, U. & Sarala, A. 1996. Oppiva organisaatio. Oppimisen, laadun ja tuottavuuden yhdistäminen. Tampere: Tammer-Paino.
- Silander, P. 2006. Verkko-opetuksen työkalupakki - oppimisaihiosta oppimisprosessiin. Helsinki. Oy FinnLectura Ab.
- Silvén, M., Kinnunen, R. & Keskinen, S. 1991. Kohti itseohjautuvaa opiskelutaitoa. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisusarja.
- Skinner, B.F. 1953. Science and human behavior. New York: Macmillan.
- Sydänmaanlakka, P. 2001. Älykäs organisaatio. Tiedon, osaamisen ja suorituksen johtaminen. Jyväskylä: Kauppakaari.
- Tuomisto, J. & Panzar, E. 1997. Elinikäinen oppiminen kansallisena ja kansainvälisenä työn ja koulutuksen kehittämisstrategiana. Kirjassa Näkökulmia elinikäiseen oppimiseen. Elinikäisen oppimisen komitean mietinnön (1997:14) liite. Helsinki: Opetusministeriö.
- Turunen, K.E. Tiedon idea ja lajit. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Varila, J. 1990. Itseohjautuvan oppimisen käsitteellistä ja empiiristä tarkastelua. Helsingin yliopisto.
- Varila, J. 1994. Hiljainen taitotieto ja henkilöstön kehittäminen. Aikuiskasvatus 3, **sivut?**.
- Vuorinen, I. 1998. Tuhat tapaa opettaa. Menetelmäopas opettajille, kouluttajille ja ryhmänohjaajille. Suomen Moreno- instituutin julkaisusarja nro 1. Tampere: Resurssi.
- Wilenius, R. 1975. Kasvatuksen ehdot. Jyväskylä: Gummerus.

LIITTEET

Liite 1/Kysely opiskelijoille

Verkko-oppimisympäristönä

Verkko-oppimisympäristöllä tarkoitetaan sellaista oppimisympäristöä, joka on toteutettu tietoverkkojen avulla. Opiskelijalle se toimii tiedon lähteenä, tehtävien palautusympäristönä, omien opintojen suunnittelun, toteutuksen ja seuraamisen välineenä, yhteydenpitovälineenä opettajiin ja toisiin opiskelijoihin.

	Kysymys	Kyllä	Ei
1	Oletko käyttänyt verkko-oppimisympäristöä aiemmin?		
2	Onko opistolla mielestäsi tarve laajentaa monimuoto-opetuksen toteutustapoja?		
3	Helpottaisiko verkko-oppimisympäristö mielestäsi etäjaksojen aikaista opettaja-opiskelija vuorovaikutusta ja/tai?		
	opiskelijoiden välistä vuorovaikutusta?		
4	Lisäisikö verkko-oppimisympäristö mielestäsi	-	-
	- mahdollisuutta ja vapautta päättää opintojesi aikatauluista?		
	- opiskelun ajankohdasta ja paikasta?		
	- etätehtävien ja oppimistehtävien kirjoittamista?		
	- mahdollisuutta seurata opintojen edistymistä?		
	- mahdollisuutta saada palautetta ja ohjausta nopeammin ja /tai helpommin?		
5	Pitääkö verkko-oppimisympäristössä mielestäsi olla seuraavia asioita:	-	-
	- tietoa koulutuksen toteuttamisesta?		
	- oppisisällöllistä ohjaamista?		
	- opiskelutekniikan ohjaamista?		
	- ammattitutkintojen perusteet ja opetussuunnitelmat?		
	- perustutkintojen perusteet ja opetussuunnitelmat?		
	- opintoihin sisältyvät tehtävät?		
	- opintoja tukevaa materiaalia?		
	- mahdollisuus on-line keskusteluun?		
	- mahdollisuus osallistua lähijakson luento- ja kotoa (jos asuu kaukana ja opintojen henkilökohtaistamisen vuoksi lähiviikolla vain pari muutaman tunnin läsnäolotarvetta)?		
	- opiston yhteinen ”ilmoitustaulu”?		
	- kurssien ajankohdat ja ilmoittautuminen?		
	- kursseille osallistuvien tiedot?		
	- mahdollisuus jakaa tiedostoja muiden käyttäjien kanssa?		
	- opiskelijoiden yhteinen keskustelupalsta?		
	- opettajien ja opiskelijoiden yhteinen keskustelupalsta?		
6	Tuleeko kaikkien opintolinjojen opiskelijoiden päästä	-	-
	- eri linjojen oppimateriaaleihin?		
	- eri linjojen opetussuunnitelmiin?		
7	Haluaisitko suorittaa osan opinnoista verkkokursseina?		
8	Voisiko mielestäsi kaikki opiston opintolinjat käyttää verkko-oppimisympäristöä?		

Kiitos vastauksestasi!

Liite 2/kysely opettajille

Verkko-oppimisympäristönä

Verkko-oppimisympäristöllä tarkoitetaan sellaista oppimisympäristöä, joka on toteutettu tietoverkkojen avulla. Opiskelijalle se toimii tiedon lähteenä, tehtävien palautusympäristönä, omien opintojen suunnittelun, toteutuksen ja seuraamisen välineenä, yhteydenpitovälineenä opettajiin ja toisiin opiskelijoihin. Tämä oppimisympäristö olisi yksi vaihtoehto ja lisä muiden opetusmuotojen kanssa.

	Kysymys	Kyllä	Ei
1	Oletko käyttänyt verkko-oppimisympäristöä aiemmin?		
2	Onko opistolla mielestäsi tarve laajentaa monimuoto-opetuksen toteutustapoja?		
3	Helpottaisiko verkko-oppimisympäristö mielestäsi etäjaksojen aikaista opettaja-opiskelija vuorovaikutusta ja/tai?		
	opiskelijoiden välistä vuorovaikutusta?		
4	Lisäisikö verkko-oppimisympäristö mielestäsi	-	-
	- mahdollisuutta ja vapautta opiskelijalle päättää opintojensa aikatauluista nykyistä enemmän?		
	- lisäisikö verkko-oppimisympäristö mielestäsi opiskelijoiden tasa-arvoisuutta?		
	- opiskelijan päätösvaltaa opiskeluajasta ja - paikasta?		
	- mahdollisuutta seurata opintojen edistymistä?		
	- mahdollisuutta saada palautetta ja ohjausta nopeammin ja /tai helpommin?		
5	Pitääkö verkko-oppimisympäristössä mielestäsi olla seuraavia asioita:	-	-
	- tietoa koulutuksen toteuttamisesta?		
	- oppisisällöllistä ohjaamista?		
	- opiskelutekniikan ohjaamista?		
	- ammattitutkintojen perusteet ja opetussuunnitelmat?		
	- perustutkintojen perusteet ja opetussuunnitelmat?		
	- opintoihin sisältyvät tehtävät?		
	- opintoja tukevaa materiaalia?		
	- mahdollisuus on-line keskusteluun?		
	- mahdollisuus osallistua lähijakson luentoon kotoa (jos asuu kaukana ja opintojen henkilökohtaistamisen vuoksi lähiviikolla vain pari muutaman tunnin läsnäolotarvetta)?		
	- opiston yhteinen ”ilmoitustaulu”?		
	- kurssien ajankohdat?		
	- kursseille osallistuvien tiedot?		
	- mahdollisuus jakaa tiedostoja eri linjojen opiskelijoiden kesken?		
	- opiskelijoiden yhteinen keskustelupalsta?		
	- opettajien ja opiskelijoiden yhteinen keskustelupalsta?		
6	Tuleeko kaikkien opintolinjojen opiskelijoiden päästä	-	-
	- eri linjojen oppimateriaaleihin?		
	- eri linjojen opetussuunnitelmiin?		
7	Jos opiskelisit, haluaisitko suorittaa osan opinnoista verkkokursseina?		
8	Voisiko mielestäsi kaikki opiston opintolinjat käyttää verkko-oppimisympäristöä?		
9	Onko opettamissasi aineissa kursseja, jotka voisi suorittaa verkkokursseina?		
11	Tuntuisiko sinusta mahdolliselta ajatus, että verkkoympäristössä opiskelijat tekisivät niin sanotut perustehtävät etukäteen ja lähijaksolla sitten syvennettäisiin opiskelijoiden jo hankkimaa tietoutta?		
12	Vähentäisikö verkkoympäristö monisteiden määrää, kun siellä olisi linkit, mistä tietoa löytyy?		
11	Arvioi oman työnkuvasi perusteella, voisiko verkkoympäristö		
	- vähentää työmatkoihin käyttämäsi aikaa?		

	- vähentää monistukseen käyttämäsi aikaa?		
	- vähentää postitukseen käytettävää aikaa?		
	- vähentää puheluihin käytettävää aikaa (opiskelijoiden tavoittelu etäjaksoilla)?		
	- olla apuna henkilökohtaistamisneuvotteluissa?		
	- nopeuttaa tiedonkulkua opiskelijoiden kanssa?		
	- yhdenmukaistaa antamiasi ohjeita ja muita tietoja opiskelijoille?		
13	Voiko mielestäsi verkkoympäristöä käyttää työssäoppimisen ohjaajien koulutuksessa ja yhteydenpidossa?		
14	Voiko mielestäsi verkkoympäristöä käyttää näyttötutkintojen (nuorten ammattiosaamisen näytöt ja aikuisten tutkintotilaisuudet) arvioijien kouluttamisessa?		

10. Mieti lisääkö verkko-oppimisympäristö työtäsi ja millä tavoin?

11. Mitä etuja ja haittoja näet mahdollisen verkko-oppimisympäristön käyttöön ottamisessa?

Kiitos vastauksestasi!
